

WETSVOORSTEL: WET GEBRUIK FRIESE TAAL

1. Inleiding

In het regeerakkoord dat is gesloten tussen CDA en VVD staat op bladzijde 6:

In een taalwet worden de gelijke rechten van de Nederlandse taal en de Friese taal binnen de provincie Fryslân gewaarborgd.

Met dit wetsvoorstel worden de mogelijkheden voor het gebruik van het Fries in het rechtsverkeer en het bestuurlijk verkeer versterkt. Het doel van deze wet is om in de provincie Fryslân het recht van een ieder te garanderen om gebruik te maken van zijn eigen taal, hetzij Nederlands of Fries, in de rechtszaal en in het contact met bestuursorganen en daarmee de gelijke positie van het Fries en het Nederlands, conform de wens van de regering, in de provincie Fryslân te waarborgen. Het voorstel is om de Wet gebruik Friese taal in het rechtsverkeer en de artikelen 2:7 t/m 2:11 van de Algemene wet bestuursrecht, met enkele aanpassingen, over te hevelen naar de nieuwe wet, Wet gebruik Friese taal.

Het wetsvoorstel bevat verder een algemene bepaling waarin de positie van het Fries als tweede officiële taal van Nederland wordt aangeduid. Ook is de introductie van een Raad voor de Friese taal een onderdeel van deze wet. De Raad voor de Friese taal kan door middel van taken en bevoegdheden neergelegd in de Wet gebruik Friese taal bijdragen aan een versterking en waarborging van de Friese taal in de provincie Fryslân. De invulling van deze taken worden nader toegelicht in paragraaf 1.4. Voorts bevat dit wetsvoorstel aanvullende bepalingen inzake de eed en belofte in de Friese taal, met name in het rechtsverkeer. Tot slot is in de memorie van toelichting opgenomen dat voor de toekomst het beschikbaar stellen van Friestalige modellen voor kandidaatstelling bij verkiezingen nader zal worden bezien. In de volgende paragrafen worden de voorgestelde wijzigingen samengevat.

1.1 Bestuursafpraak Friese taal en cultuur

Voorstel 1: Wettelijke verankering van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur.

Toelichting

In 1989 kwam de eerste bestuursafpraak Friese taal en cultuur tot stand. Om het belang van deze afspraken en de gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en provincie te onderstrepen bestaat in Fryslân de wens de bestuursafpraak Friese taal en cultuur een wettelijke grondslag te geven. Aan deze wens kan tegemoet worden gekomen. In het conceptwetsvoorstel is een dergelijke bepaling opgenomen.

1.2. Fries in het bestuurlijk verkeer

In 1995 is de Algemene wet bestuursrecht gewijzigd¹. Nederland voldoet in formele zin aan de verdragsverplichtingen, niettemin heeft het Fries nog steeds een bescheiden positie in het bestuurlijk verkeer in de provincie Fryslân. De Algemene wet bestuursrecht bevat namelijk verschillende uitzonderingsbepalingen waardoor het recht van een burger die zich van het Fries wil bedienen vrij eenvoudig kan worden beperkt. Daarom worden in het wetsvoorstel de volgende maatregelen voorgesteld:

¹ Stb. 1995, 302

Voorstel 2: Beperken van de uitzonderingsbepaling (wijziging artikel 2:7 Awb).

Toelichting

In artikel 2:7 van de Algemene wet bestuursrecht is bepaald dat een ieder de Friese taal kan gebruiken in het verkeer met bestuursorganen voor zover deze in de provincie Fryslân zijn gevestigd. Op dit moment is in het tweede lid vastgelegd dat bestuursorganen kunnen verzoeken de Nederlandse taal te gebruiken op de grond dat het gebruik van de Friese taal tot een onevenredige belasting van het bestuurlijk verkeer zou leiden. Een dergelijke bepaling past niet in het streven naar een gelijke positie voor het Fries en het Nederlands en is daarom geschrapt.

Voorstel 3: Decentrale overheden in Fryslân de verplichting opleggen regels te stellen over het gebruik van de Friese taal in zowel mondeling als schriftelijk verkeer. Tevens kunnen zij beleidsplannen opstellen (wijziging artikel 2:9 Awb).

Toelichting

Op basis van de Awb kunnen in Fryslân gevestigde bestuursorganen, die niet tot de centrale overheid behoren, regels stellen over het gebruik van de Friese taal in schriftelijke stukken en het mondeling verkeer. In de praktijk hebben de meeste Friese gemeenten een verordening inzake het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer vastgesteld. Het voorstel is om deze bestuursorganen wettelijk voor te schrijven regels op te stellen inzake het gebruik van de Friese taal zowel in schriftelijke stukken als in het mondeling verkeer. Tevens wordt voorgesteld dat zij aanvullend een beleidsplan kunnen opstellen over het gebruik van de Friese taal.

Voorstel 4: de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland en Weststellingwerf worden uitgezonderd van de verplichtingen onder de Wet gebruik Friese taal.

Toelichting

In de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland en Weststellingwerf is de Friese taal niet de dagelijkse omgangstaal voor het overgrote deel van de bevolking. Het heeft dan ook de voorkeur de positie van deze gemeenten anders te regelen in de wet.

Voorstel 5: Schrapen van de verplichting om stukken die dienen ter directe voorbereiding van algemeen verbindende voorschriften of beleidsregels naast het Fries ook in het Nederlands op te stellen. (wijziging artikel 2:10 Awb)

Toelichting

Momenteel is bepaald dat schriftelijk stukken tevens in het Nederlands worden opgesteld indien het stukken betreft die mede bestemd zijn voor de buiten de provincie Fryslân gevestigde bestuurorganen dan wel bestuursorganen van de centrale overheid. Datzelfde geldt voor stukken die algemeen verbindende voorschriften of beleidsregels inhouden. In de praktijk blijkt dat dit voor stukken die dienen ter directe voorbereiding van algemeen verbindende voorschriften of beleidsregels niet nodig is, omdat de stukken meestal gewoon bestemd zijn voor de interne organisatie binnen de provincie Fryslân.

1.3 Fries in het rechtsverkeer

In 1995 is de Wet gebruik Friese taal in het rechtsverkeer (Wfr) tot stand gekomen. Deze stelt regels omtrent het gebruik van het Fries bij rechterlijke instanties. In de praktijk blijkt dat het Fries zelden wordt gebruikt in zowel civiele als strafrechtelijke procedures. De voorgestelde wijzigingen hebben het doel om de positie van het Fries in het rechterlijk verkeer te versterken.

Voorstel 6: Beperkende elementen schrappen. Aanvullend regelen dat rechterlijke instanties in zeer uitzonderlijke situaties kunnen afzien van bijstand door een tolk. Hiervoor moeten zij vooraf regels opstellen, teneinde de rechtszekerheid van alle partijen te waarborgen (wijziging artikel 3 Wfr).

Toelichting

In Wet gebruik Fries taal in het rechtsverkeer staan een aantal elementen die het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer in de weg staan. De rechter bepaalt namelijk slechts indien hij dat wenselijk acht dat bijstand door een tolk wordt verleend, daarnaast wordt bijstand door een tolk alleen verleend mits de rechtsgang daardoor naar het oordeel van de rechter niet onnodig wordt vertraagd.

Voorstel 7: Bepaling wijzigen zodat in het proces-verbaal van de terechtzitting het Fries wordt gehanteerd, in die gevallen waarin ter zitting het Fries is gebezigd (wijziging artikel 6 Wfr).

Toelichting

De huidige wetgeving stelt dat hetgeen in het Fries wordt gesproken, ook in het proces-verbaal in het Fries wordt opgenomen. De rechter kan evenwel bepalen dat een vertaling in het Nederlands wordt gemaakt of dat opnemings van hetgeen in het Fries gesproken in het proces-verbaal niet plaatsvindt, en dat het proces-verbaal in het Nederlands wordt opgesteld met in dat geval de aantekening dat het Fries is gebezigd. Dit is niet in lijn met de praktijk die in het bestuurlijk verkeer wordt gehanteerd. Daar wordt in het verslag uitgegaan van het taalgebruik van de spreker: wat in het Fries wordt gezegd, wordt in het Fries genotuleerd.

Voorstel 8: In dagvaardingen, tenlasteleggingen, uitnodigingen en oproepingen voor zittingen wordt aangegeven dat de betrokkene het recht heeft op de zitting Fries te spreken.

Toelichting

Tevens wordt het wenselijk geacht te regelen om in dagvaardingen tenlasteleggingen, uitnodigingen en oproepingen voor zittingen aan te geven dat de betrokkene het recht heeft om op de zitting Fries te spreken. Daarmee wordt voor de betrokkenen buiten twijfel gesteld dat het Fries in de rechtzaal kan worden gebezigd.

Voorstel 9: Vergoeding tolken komt ten laste van het Rijk. In civiele zaken kan de rechter hier gemotiveerd van afwijken (wijziging van de artikelen 4a en 7a Wfr).

Toelichting

De vergoeding van tolken niet alleen in strafzaken maar ook in civiele en bestuursrechtelijke zaken ten laste van het Rijk te laten komen. Aanvullend wordt voorgesteld om in civiele zaken de rechter de mogelijkheid te geven hiervan gemotiveerd af te wijken.

Voorstel 10: Mogelijk maken dat voor de goedkeuring van akten door een rechterlijke instantie in Fryslân, kan worden afgezien van de Nederlandse vertaling.

Toelichting

In dit wetsvoorstel wordt voorts geregeld dat van een Nederlandse vertaling van akten kan worden afgezien indien het ontwerp van een akte wordt voorgelegd aan een rechter in een rechterlijke instantie in de provincie Fryslân.

1.4 Raad voor de Friese taal

Voorstel 11: Instellen van een Raad voor de Friese taal die adviseert aan Rijk en provincie Fryslân en andere bestuursorganen in de provincie Fryslân.

Toelichting

Het Consultatief Orgaan Fries (CO Fries) is in 1998 ingesteld als adviesorgaan van de Minister van BZK. Het CO Fries heeft de taak om de minister van BZK te adviseren over de uitvoering van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur tussen Rijk en provincie Fryslân. Daarnaast kan het Consultatief Orgaan Fries ook adviseren over alle zaken die het Fries betreffen. Het voorstel is om het Consultatief Orgaan Fries op te laten gaan in een nieuwe Raad voor de Friese taal. De taken van de van de Raad worden uitgebreid tot advisering aan gedeputeerde staten van de provincie Fryslân en alle bestuursorganen bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, voor zover die in de provincie Fryslân gevestigd zijn dan wel de provincie Fryslân als werkgebied hebben, zoals de Onderwijsinspectie. De Raad kan ook advies uitbrengen over het gebruik van de Friese taal aan andere overheidsorganen en rechterlijke instanties zoals in deze wet bedoeld.

1.5 Eedbepalingen in het Fries

Voorstel 12: Invoeren integrale eedbepalingen voor het rechtsverkeer via het aanpassen van de bestaande wetgeving.

In 1956 de mogelijkheid geopend de eed, belofte of bevestiging in de Friese taal af te leggen. Tussen 2004 en 2007 zijn de eedbepalingen in Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet aangepast en is ook de Friese tekst in de wet opgenomen voor degene die de eed of belofte afneemt. Daarmee zijn voor het bestuurlijk verkeer integraal de bewoordingen wettelijk vastgelegd. Voor de eedbepalingen in het rechtsverkeer zijn vergelijkbare aanpassingen nog niet doorgevoerd. Dit gebeurt in het onderhavig wetsvoorstel alsnog voor ambtenaren burgerlijke stand, notarissen, advocaten en leden van de rechterlijke macht door aanpassing van de bestaande wetgeving

1.6 Friestalige modellen voor kandidaatstelling bij verkiezingen

Voorstel 13: Instemmen om van de mogelijkheid tot beschikbaarstelling van de Friese modellen melding te maken in de memorie van toelichting (paragraaf 10).

Op 7 december 2010 is tijdens de Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer toegezegd dat de modelformulieren voor de verkiezingen mede in de Friese taal zullen worden vastgesteld. Daarbij zegde de regering toe om de Friese versie van deze formulieren nog

voor de Statenverkiezingen gereed te hebben, zo deelde de minister-president mee. De modellen voor de kandidaatstelling zijn voor de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2011 vertaald en gepubliceerd in een ministeriële regeling. De tekst is verschenen in de Staatscourant van 24 december 2010 (nr. 20760). Het onderwerp wordt niet in dit wetsvoorstel geregeld, maar in de memorie van toelichting zal worden opgenomen dat voor de toekomst het beschikbaar stellen van Friestalige modellen nader zal worden bezien.

Passage uit de MvT:

10. Friestalige modellen voor kandidaatstelling bij verkiezingen

Op 7 december 2010 is tijdens de Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer toegezegd dat de modelformulieren voor de verkiezingen mede in de Friese taal zullen worden vastgesteld. Daarbij zegde de regering toe om de Friese versie van deze formulieren nog voor de Statenverkiezingen gereed te hebben, zo deelde de minister-president mee. De modellen voor de kandidaatstelling zijn voor de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2011 vertaald en gepubliceerd in een ministeriële regeling. De tekst is verschenen in de Staatscourant van 24 december 2010 (nr. 20760). Het bleek evenwel te kort dag om de gewijzigde modellen op te kunnen nemen in de geautomatiseerde software die de Kiesraad aan partijen beschikbaar stelt in het kader van de kandidaatstelling.

Overigens is het sinds 1989 al mogelijk om op grond van artikel H2, vijfde lid, van het Kiesbesluit Friestalige aanduidingen op de kandidatenlijst voor provinciale staten van Fryslân en gemeenteraden in Fryslân te gebruiken. Een soortgelijke regeling geldt voor de verkiezingen van de leden van het algemeen bestuur van een waterschap geheel of gedeeltelijk gelegen in de provincie Fryslân ingevolge artikel 2.17 van het Waterschapsbesluit.

De regering zal bezien of het wenselijk is in de toekomst Friestalige modellen voor onder meer kandidaatstelling bij verkiezingen beschikbaar te stellen en of en in hoeverre aanpassing van regelgeving inzake het kiesrecht nodig is.

2. Financiële gevolgen

Omdat de voorgestelde wettelijke regelingen vaak al zijn verwerkt in het huidige Friese taalbeleid dat decentrale overheden in Fryslân voeren en dus ook de bijbehorende kosten nu al worden gemaakt, zullen er weinig of geen extra kosten zijn. Echter de mogelijkheid bestaat dat de invoering van de Wet gebruik Friese taal extra kosten met zich mee brengt. In het provinciefonds zijn in 2006 middelen ter bevordering van de Friese taal toegevoegd aan de algemene uitkering, maar die hebben met name betrekking op het onderwijs. Om die reden is het niet aannemelijk dat een deel van de kosten gefinancierd kunnen worden vanuit deze middelen. Om die reden zal er specifiek gekeken moeten worden naar mogelijke noodzaak van financiële compensatie in zowel provinciefonds als gemeentefonds. Deze noodzaak zal zichtbaar worden in het periodiek onderhoud van beide fondsen. Voor de rechtbanken in Fryslân ook dat de wijzigingen die worden voorgesteld niet zullen leiden tot zodanige wijzigingen in het beleid dat moet worden gerekend met aanzienlijke extra uitgaven van rechtbanken in Fryslân.